

Samenvatting LOWI-advies 2018-05

Trefwoorden: kenmerken wetenschapsbeoefening, deskundigheid, onafhankelijkheid, openbaarheid

Relevante bepalingen: Uitwerking 1.10, 3.1, 4.5, 5.1, 5.2, 5.3 Nederlandse Gedragscode

Wetenschapsbeoefening

Betrokken Besturen: Colleges van Bestuur van de Universiteit van Amsterdam en van de Universiteit Maastricht

Verzoek

Volgens Verzoeker is een in opdracht van een overheidsinstantie uitgebrachte rapport over de validering van een waarderingsmethode niet wetenschappelijk en onafhankelijk. De auteurs, verbonden aan de Universiteit van Amsterdam en de Universiteit Maastricht, beschikken niet over de benodigde specifieke expertise. Verder is volgens Verzoeker de controleerbaarheid van het rapport vanwege gebruik van geheime bronnen bemoeilijkt en zijn rivaliserende opvattingen niet besproken.

Besluit Bestuur

Door de CWI's van beide universiteiten is een gezamenlijke SubCWI ingesteld om de klacht te onderzoeken. Volgens de SubCWI wijkt de opdracht niet zodanig af van de expertise en deskundigheid van de auteurs, dat zij de opdracht hadden moeten afwijzen. Het gebruik van niet-openbare bronnen moet zoveel mogelijk vermeden worden. Maar het gebruik van door de opdrachtgever beschikbaar gestelde niet-openbare bronnen kan de auteurs niet verweten worden. Het is niet aan hen om deze bronnen openbaar te maken. Verzoeker heeft niet aannemelijk gemaakt dat de auteurs zich hebben laten leiden door de belangen van hun opdrachtgever. Wel hadden zij meer rekening moeten houden met de maatschappelijke impact die het rapport zou kunnen hebben en meer aandacht moeten besteden aan concurrerende opvattingen. Uiteindelijk kan het niet voldoen aan de verantwoordings- en motiveringsplicht niet beschouwd worden als een wezenlijke schending van de wetenschappelijke integriteit. De SubCWI heeft de CWI's van beide Besturen geadviseerd om de klachten ongegrond te verklaren. Beide CWI's hebben hun respectievelijke Besturen bericht de overwegingen en conclusie van de SubCWI over te nemen en geadviseerd de klacht ongegrond te verklaren. Tevens hebben de CWI's de Besturen geadviseerd om een oproep te doen om de gebruikte niet-openbare bronnen in zijn geheel openbaar te maken. De Besturen hebben dit advies overgenomen en de klacht ongegrond verklaard.

De meeste relevante bezwaren van Verzoeker

Het rapport is in strijd met de principes van eerlijkheid en zorgvuldigheid, controleerbaarheid, onpartijdigheid en onafhankelijkheid.

De meest relevante overwegingen van het LOWI

- Er kan alleen getoetst worden aan de Nederlandse Gedragscode Wetenschapsbeoefening als er sprake is van wetenschapsbeoefening. Volgens de preambule is de code van toepassing is op 'wetenschapsbeoefening, waaronder wordt verstaan wetenschappelijk onderwijs en onderzoek aan alle universiteiten die hebben verklaard deze code tot uitgangspunt te nemen.' Het begrip wetenschapsbeoefening is dus niet beperkt tot deze aanduiding. De Nederlandse Gedragscode Wetenschapsbeoefening bevat verder geen opsomming van

handelingen die onder het begrip wetenschapsbeoefening vallen. Het LOWI heeft in de adviezen 2012-01, 2012-02, 2014-04, 2015-01, 2015-07 en 2016-05 uiteengezet wat hieronder wordt verstaan. In het meest recente LOWI-advies 2016-05 heeft het LOWI onder meer overwogen dat wetenschappelijk onderzoek zich kenmerkt door de formulering van een wetenschappelijke probleemstelling, een verantwoording van het onderzoek door verwijzing naar eerdere wetenschappelijke onderzoeksresultaten, het doel van publicatie in wetenschappelijke tijdschriften, en het onderzoek zich richt op het wetenschappelijk forum. Deze opsomming van kenmerken is niet uitputtend bedoeld en hoeft ook niet cumulatief toegepast te worden.

- Aan de hand van deze kenmerken stelt het LOWI vast dat het rapport beschouwd kan worden als wetenschapsbeoefening. Met de opdracht werd een wetenschappelijk verantwoorde verslaglegging beoogd. Door de Minister is toegezegd dat de waarderingmethode gevalideerd zou worden door een onafhankelijk wetenschappelijk instituut en dat de Tweede Kamer hierover geïnformeerd zou worden. Ook is relevant dat in het rapport een specifieke onderzoeksvraag is opgenomen en een wetenschappelijke probleemstelling geformuleerd. Verder wordt in het rapport nadrukkelijk vermeld dat de opdrachtgever de auteurs vanuit hun aanstellingen bij de instellingen heeft benaderd en de Besturen uitdrukkelijk hun verantwoordelijkheid hebben genomen voor het rapport.
- De auteurs beschikken gezamenlijk over voldoende deskundigheid om het onderzoek naar behoren uit te voeren. Het LOWI oordeelt dat er geen sprake is van strijd met uitwerking 1.10 van de Nederlandse Gedragscode Wetenschapsbeoefening.
- Ten aanzien van de vereisten van zorgvuldigheid opgenomen in uitwerking 1.6 van de Nederlandse Gedragscode Wetenschapsbeoefening stelt het LOWI vast dat de auteurs beter hadden moeten motiveren hoe zij tot hun conclusies zijn gekomen. Hierdoor hebben de auteurs naar het oordeel van het LOWI onzorgvuldig gehandeld door geen gemotiveerde weerlegging of kritische bespreking van de bronnen op te nemen.
- Uitwerking 3 van de Nederlandse Gedragscode Wetenschapsbeoefening bepaalt dat de gepresenteerde informatie controleerbaar moet zijn en gedocumenteerd moet zijn zodat controle op alle stappen van het onderzoek mogelijk is. In LOWI-advies 2017-09 concludeerde het LOWI dat door bijzondere omstandigheden een uitzondering gemaakt kan worden op dit uitgangspunt. Hier had volledige openbaarmaking van de gebruikte bronnen de economische of financiële belangen van de Staat kunnen schaden. Onder deze omstandigheden is het niet onredelijk dat de auteurs hebben geaccepteerd dat de opdrachtgever hen heeft voorzien van een niet volledig openbare bron. Maar het LOWI merkt hierbij wel op dat de onderzoeksresultaten voorgelegd zouden worden aan de Tweede Kamer. De auteurs hadden in het rapport duidelijker moeten vermelden dat en waarom zij gebruikt hebben gemaakt van niet-openbare gegevens. Naar het oordeel van het LOWI hebben de auteurs in dit opzicht onzorgvuldig gehandeld.
- Naar het oordeel van het LOWI heeft Verzoeker onvoldoende aangetoond dat de auteurs in strijd hebben gehandeld met het onafhankelijkheidsprincipe opgenomen in de uitwerkingen 5.1, 5.2 en 5.3 van de Nederlandse Gedragscode Wetenschapsbeoefening. Door in hun rapport geen rivaliserende opvattingen te bespreken, hebben de auteurs de verdenking van een éézijdige stellingname op zich geladen. Afwijkende standpunten dienen vermeld, besproken en – zo nodig – weerlegd te worden. In dit opzicht hebben de auteurs naar het oordeel van het LOWI onzorgvuldig gehandeld.

Oordeel en advies LOWI:

De auteurs hebben op een aantal punten de Nederlandse Gedragscode Wetenschapsbeoefening niet nageleefd. Vanwege de beperkte omvang van de opdracht kunnen naar het oordeel van het LOWI de geconstateerde afwijkingen van de Nederlandse Gedragscode Wetenschapsbeoefening niet worden gekwalificeerd als een schending van de wetenschappelijke integriteit. De afwijkingen moeten cumulatief wel worden gekwalificeerd als verwijtbaar onzorgvuldig handelen. Het LOWI adviseert de Besturen om het voorgenomen besluit over te nemen als definitief besluit, maar de overwegingen aan te passen aan de overwegingen en het oordeel van het LOWI.

Definitief besluit van beide Besturen:

Beide besturen nemen het voorgenomen besluit over als definitief besluit, waarbij de overwegingen van het voorgenomen besluit worden aangepast aan het oordeel van het LOWI. De klachten tegen de auteurs worden ontvankelijk, maar niet gegrond verklaard.